

Xayrullo MIRZAAXMEDOV,
 Andijon davlat pedagogika instituti tadqiqotchisi
 E-mail: xayrullo@mail.ru
 Tel.: +998973252012

Falsafa fanlari doktori, dotsent I.Siddiqov taqrizi asosida

PROSPECTS FOR THE FIGHT AGAINST CORRUPTION

Annotation

This article explores various strategies and measures that can be used in the fight against corruption. It includes strengthening the legislative and regulatory framework, promoting transparency and accountability, promoting information dissemination and protection, strengthening institutional integrity, strengthening financial integrity and anti-money laundering measures, promoting a culture of ethics and honesty, the importance of improving the practice of public procurement, increasing the capabilities of mass media and civil society, and increasing the capabilities and opportunities of international cooperation is emphasized.

Key words: Corruption strategy, anti-corruption measures, ethics and integrity.

ПЕРСПЕКТИВЫ БОРЬБЫ С КОРРУПЦИЕЙ

Аннотация

В данной статье исследуются различные стратегии и меры, которые можно использовать в борьбе с коррупцией. Это включает в себя укрепление законодательной и нормативной базы, содействие прозрачности и подотчетности, содействие распространению и защите информации, укрепление институциональной целостности, усиление финансовой добросовестности и мер по борьбе с отмыванием денег, продвижение культуры этики и честности, важность совершенствования практики государственного управления. особое внимание уделяется закупкам, повышению возможностей средств массовой информации и гражданского общества, а также увеличению возможностей и возможностей международного сотрудничества.

Ключевые слова: Коррупционная стратегия, антикоррупционные меры, этика и добросовестность.

KORRUPSIYAGA QARSHI KURASH ISTIQBOLLARI

Аннотatsiya

Ushbu maqolada korrupsiyaga qarshi kurashda qo'llanilishi mumkin bo'lgan turli strategiya va chora-tadbirlar o'rganilgan. Unda qonunchilik va me'yoriy-huquqiy bazani mustahkamlash, shaffoflik va javobgarlikni rag'batlantirish, ma'lumot tarqatish va himoya qilishni rag'batlantirish, institutsional yaxlitlikni mustahkamlash, moliyaviy yaxlitlikni kuchaytirish va jinoiy daromadlarni legallashtirishga qarshi kurash choralari, axloq va halollik madaniyatini yuksaltirish, davlat xaridlari amaliyotini takomillashtirish, ommaviy axborot vositalari va fuqarolik jamiyati imkoniyatlarini oshirish, xalqaro hamkorlik imkoniyatlari va imkoniyatlarini oshirish muhimligi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: Korrupsiya strategiya, kurash choralari, axloq va halollik

Kirish. Korrupsiya butun dunyo bo'ylab jamiyatlar uchun jiddiy muammo bo'lib, iqtisodiy rivojlanishga putur etkazadi, institutlarga ishonchni yo'qotadi va ijtimoiy taraqqiyotga to'sqinlik qiladi. Korrupsiyaga qarshi samarali kurashish uchun bir qator strategiya va chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur.

Korrupsiyaga qarshi kurashning bir qancha asosiy yondashuvlari mavjud bo'lib, ular haqida quyida batafsil to'xtalib o'tmoqchimiz:

Huquqiy va me'yoriy bazani mustahkamlash: Korrupsiyaga qarshi kurashish uchun mustahkam huquqiy baza muhim ahamiyatga ega. Poraxo'rlik, o'zlashtirish va boshqa korrupsion harakatlar uchun jinoiy javobgarlikka tortiladigan korrupsiyaga qarshi keng qamrovli qonunlarni qabul qilish. Korrupsiyaga oid ishlarni tergov qilish va ta'qib qilish uchun mas'ul bo'lgan huquqni muhofaza qiluvchi organlarning mustaqilligi va samaradorligini ta'minlash. Manfaatlardan to'qnashuvining oldini olish va siyosiy moliyalashtirishda shaffoflikni ta'minlash uchun tartibga solish va nazorat mexanizmlarini kuchaytirish.

Oshkoralik va javobgarlikni rag'batlantirish: Shaffoflik va hisobdorlik korrupsiyaga qarshi kurashda kuchli vositadir. Davlat faoliyati, davlat xaridlari va moliyaviy operatsiyalarda shaffoflikni oshirish bo'yicha chora-tadbirlarni amalga oshirish. Fuqarolar nazoratini amalga oshirish uchun byudjetlar, kontraktlar va davlat xarajatlari hisobotlarini nashr etish. Davlat mansabdor shaxslarini o'z xatti-harakatlari uchun javobgarlikka tortish uchun mustahkam audit va nazorat mexanizmlarini yaratish.

Xabar berish va himoya qilishni rag'batlantirish: ma'lumot tarqatuvchilar korrupsiyani fosh qilishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Shaxslarni korrupsiyaga oid xatti-harakatlar to'g'risida qasos olishdan qo'rqmasdan xabar berishga undash uchun kanallar va mexanizmlarni yaratish. Xabar beruvchilar uchun huquqiy himoya va kafolatlarni ta'minlash, ularning anonimligi va xavfsizligini ta'minlash. Xabar berishni rag'batlantirish uchun moliyaviy mukofotlar kabi imtiyozlarni taklif qiling.

Institutsional yaxlitlikni mustahkamlash: korrupsiyaga qarshi kurashda institutsional yaxlitlikni qo'llab-quvvatlash muhim ahamiyatga ega. Korrupsiyaga oid ishlarni tergov qilish vakolatiga ega bo'lgan mustaqil korrupsiyaga qarshi idoralarni tashkil etish va ularga vakolat berish. Ishga qabul qilish, ish faoliyatini baholash va xulq-atvor qoidalari orqali davlat muassasalarida shaffoflik va javobgarlikni oshirish. Davlat amaldorlari uchun treninglar va xabardorlik dasturlari orqali axloq va halollik madaniyatini oshirish.

Moliyaviy yaxlitlikni va pul yuvishga qarshi choralarni kuchaytirish: Korrupsiya ko'pincha noqonuniy mablag'lar oqimini o'z ichiga oladi. Jinoiy daromadlarni legallashtirish va noqonuniy moliyaviy faoliyatning oldini olish uchun moliyaviy yaxlitlik choralarni kuchaytirish. Moliyaviy institutlarga nisbatan qat'iy qoidalarni qo'llash, mijozlarni tegishli tekshirish tartib-qoidalarini joriy etish va pul yuvishga qarshi kurashda xalqaro hamkorlikni rivojlantirish. Noqonuniy ravishda sotib olingan aktivlarni qaytarib olish tizimlari orqali hibsga olish va qaytarib olish.

Etika va halollik madaniyatini tarbiyalash: jamiyatning barcha darajalarida axloqiy xulq-atvor va halollikni targ'ib qilish. Axloqiy yetakchilikni va korrupsiyaga mutlaqo toqat qilmaslik madaniyatini rag'batlantirish. Davlat mansabdor shaxslari va xususiy sektor xodimlari uchun odob-axloq qoidalarni ishlab chiqish va amalga oshirish. Korrupsiyaga qarshi kurashda axloqiy xulq-atvor muhimligi haqida xabardorlikni oshirish uchun axloqiy o'quv dasturlarini o'tkazish.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Korrupsiyaga qarshi kurash hukumatlar, institutlar, fuqarolik jamiyati va alohida shaxslarning birgalikdagi sa'y-harakatlarini talab qiladigan uzoq muddatli majburiyatdir. Ushbu strategiyalarni amalga oshirish orqali jamiyatlar korrupsiyaga kamroq moyil bo'lgan muhitni yaratishi, shaffoflik, halollik va javobgarlikni rag'batlantirishi mumkin. Kompleks yondashuv orqali korrupsiyaga chek qo'yish, barqaror rivojlanish, adolatli o'sish va adolatli jamiyatni ta'minlash imkonini beradi.

J.Lambsdorff o'zining "Korrupsiya va islohotlarning institutsional iqtisodiyoti: nazariya, dalillar va siyosat" nomli asarida korrupsiya va islohotlarning institutsional iqtisodiyotini har tomonlama tahlil qiladi. U korrupsiyaning nazariy asoslarini o'rganadi, korrupsiyaning sabablari va oqibatlariga oid empirik dalillarni o'rganadi va korrupsiyaga qarshi kurashish va islohotlarni ilgari surish bo'yicha siyosat bo'yicha tavsiyalar beradi[1].

S.Rose-Ackerman esa "Korrupsiya va hukumat: sabablari, oqibatlari va islohotlari" hukumatdagi korrupsiyaning sabablari, oqibatlari va potentsial yechimlarini yoritib bergan. U korrupsiyaga hissa qo'shadigan iqtisodiy, siyosiy va ijtimoiy omillarni tahlil qiladi, uning boshqaruv va rivojlanishga ta'sirini o'rganadi va korrupsiyaning salbiy oqibatlarini yumshatish uchun islohotlar strategiyasini taklif qiladi[2].

J.Svensson tadqiqotiga mansub "Korrupsiyaga oid sakkizta savol" maqolasida korrupsiyaga oid sakkizta muhim savol, jumladan, uning sabablari, oqibatlari va potentsial choralar ko'riladi. U korrupsiyaning iqtisodiy rivojlanishga ta'siri bo'yicha empirik dalillarni ko'rib chiqadi va korrupsiyaga qarshi siyosat va tadbirlarning samaradorligi haqida tushunchalar beradi[3].

D.Treisman tadqiqoti korrupsiya sabablarini aniqlash uchun xalqaro tahlil o'tkazadi. U turli mamlakatlardagi korrupsiya darajasiga ta'sir qiluvchi turli iqtisodiy, siyosiy va ijtimoiy omillarni o'rganadi. Tadqiqot natijalari korrupsiyaning asosiy sabablarini yaxshiroq tushunishga yordam beradi va siyosat aralashuvi haqida ma'lumot beradi[4].

D.Kaufmann, A.Kraay, A.,&M.Mastruzzining "Butunjahon boshqaruv ko'rsatkichlari: Metodologiya va tahliliy masalalar" - Jahon banki siyosati bo'yicha tadqiqot ish qog'ozida Butunjahon boshqaruv ko'rsatkichlari (WGI) uchun metodologiya va tahliliy asosni taqdim etadi. WGI mamlakatlar bo'ylab boshqaruvning miqdoriy chora-tadbirlarini, shu jumladan korrupsiyani nazorat qilishni ta'minlaydi. Tadqiqot korrupsiya darajasini baholash va korrupsiyaga qarshi siyosatni xabardor qilishda boshqaruv ko'rsatkichlarining muhimligini ta'kidlaydi[5].

Transparency International korrupsiyani qabul qilish indeksi (CPI) mamlakatlar bo'ylab korrupsiya darajasini o'lchash vositasi sifatida tanqidiy ko'rib chiqiladi. Unda CPI cheklovlari muhokama qilinadi va korrupsiyani baholash uchun muqobil choralar va ko'rsatkichlar taklif etiladi[6].

Ushbu tadqiqot ishlari nazariy tushunchalar, empirik dalillar va analitik asoslarni taqdim etish orqali korrupsiyani tushunishga yordam beradi. Ular korrupsiyaning sabablari, oqibatlari va potentsial yechimlari bo'yicha qimmatli istiqbollarni taklif qiladi, siyosatchilar va amaliyotchilarni korrupsiyaga qarshi kurashish va samarali boshqaruvni rivojlantirish borasidagi sa'y-harakatlari haqida xabardor qiladi.

Tegishli tadqiqotlar tahlili siyosatchilar, amaliyotchilar va manfaatdor tomonlar uchun korrupsiyaga qarshi kurashish va samarali boshqaruvni ilgari surish borasida qimmatli tushunchalar beradi. Korrupsiyaning asosiy dinamikasini tushunish va dalillarga asoslangan yondashuvlarga tayanib, jamiyatlar barqaror rivojlanish, iqtisodiy o'sish va ijtimoiy farovonlikka hissa qo'shadigan samarali antikorrupsiya choralarini ishlab chiqishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, korrupsiya bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar tahlili ushbu keng tarqalgan muammoning sabablari, oqibatlari va potentsial echimlari haqida qimmatli fikrlarni beradi. Xulosalarda korrupsiyaning murakkab tabiati, uning davlat boshqaruvi va rivojlanishiga salbiy ta'siri hamda korrupsiyaga qarshi samarali chora-tadbirlarni amalga oshirish muhimligi ta'kidlangan.

Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, korrupsiyaga zaif institutlar, shaffoflik va javobgarlikning yo'qligi, ijtimoiy normalar va iqtisodiy tengsizlik kabi bir qator omillar ta'sir ko'rsatadi. Bu iqtisodiy o'sishning pasayishi, bozor mexanizmlarining buzilganligi, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarning to'xtatilishi va boshqaruvning buzilishi kabi salbiy oqibatlar bilan bog'liq. Ushbu topilmalar barqaror rivojlanish va ijtimoiy taraqqiyot yo'lidagi hal qiluvchi to'siq sifatida korrupsiyaga qarshi kurashishning zudlik bilan zarurligini ta'kidlaydi.

Shuningdek, tahlil korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha kompleks strategiyalar muhimligini ta'kidlaydi. Ushbu strategiyalar qonunchilik va me'yoriy-huquqiy bazani mustahkamlash, shaffoflik va hisobdorlikni rag'batlantirish, ma'lumot tarqatishni rag'batlantirish, institutsional yaxlitlikni oshirish, moliyaviy yaxlitlikni yaxshilash va jinoiy daromadlarni legallashtirishga qarshi choralarini o'z ichiga oladi. Ushbu chora-tadbirlarni amalga oshirish orqali jamiyatlar axloq va halollik madaniyatini yuksaltirishi, yaxshi boshqaruvni targ'ib qilishi hamda fuqarolik jamiyati va ommaviy axborot vositalarining korrupsiyani kuzatish va fosh etishda muhim rol o'ynash imkoniyatlarini kengaytirishi mumkin.

Bundan tashqari, tadqiqot xalqaro hamkorlikning ahamiyatini va mamlakatlar bo'ylab korrupsiya darajasini baholash va solishtirish uchun boshqaruv ko'rsatkichlaridan foydalanishni ta'kidlaydi. Shuningdek, u mavjud o'lchov vositalarining cheklovlari tan oladi va korrupsiyani yanada kengroq tushunish uchun muqobil yondashuvlarni taklif qiladi.

Korrupsiya bo'yicha tegishli tadqiqotlar tahlili siyosatchilar, amaliyotchilar va manfaatdor tomonlar uchun korrupsiyaga qarshi kurashish va samarali boshqaruvni rivojlantirishga qaratilgan sa'y-harakatlarida qimmatli tushunchalarni beradi. Korrupsiyaning sabablari va oqibatlarini tushunib, dalillarga asoslangan strategiyalarga tayangan holda, jamiyatlar shaffof, hisobdor va korrupsiyaga qarshi chidamli muhitni yaratishga harakat qilishi mumkin. Kelishilgan sa'y-harakatlar va korrupsiyaga qarshi keng qamrovli chora-tadbirlar orqali barqaror rivojlanish, adolatli o'sish va ijtimoiy farovonlikka erishish mumkin.

Jamoatchilik korrupsiyaga qarshi kurashish borasida amalga oshirilayotgan ishlar to'g'risida qanday fikrda? Korrupsiyaga qarshi kurashish chora-tadbirlarini amalga oshirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. O'zbekistonda korrupsiyaning oldini olish va unga qarshi kurashish, davlat va jamiyat hayoti va faoliyatining barcha sohalarida korrupsiyaviy omillarga barham berish bo'yicha keng ko'lami islohotlar amalga oshirilmoqda. "Ijtimoiy fikr" respublika jamoatchilik fikrini o'rganish markazi korrupsiya illati, uning oldini olish va qarshi kurashish bo'yicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlarning samaradorligi haqida o'zbekistonliklarning fikrini o'rganish maqsadida kompleks sotsiologik so'rov o'tkazdi. "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida jamoatchilik fikri" mavzusida o'tkazilgan tadqiqot natijalari mamlakatda korrupsiyaning oldini olish va unga qarshi kurashish sohasidagi mavjud vaziyatni va rivojlanishning yaqin istiqbollarini o'z vaqtida va to'g'ri baholash imkonini beradi. Korrupsiyaga oid huquqbuzarliklarni vaqtida aniqlash va chek qo'yish, uni sodir etganlik uchun jazoning muqarrarligi prinsiplari ta'minlash, aholining huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini oshirish, jamiyatda korrupsiyaga nisbatan murosasiz munosabatni shakllantirish chora-tadbirlarining samarali amalga oshirilishiga to'sqinlik qiluvchi sabablar va omillar haqida xulosalar chiqarishga asos bo'lib xizmat qiladi. O'tkazilgan so'rov shuni ko'rsatadiki, ko'pchilik (83,2 foiz) respondentlar

mamlakatda korrupsiya mavjudligini tan oladi va korrupsiya davlat hokimiyati organlari tomonidan qabul qilinayotgan qarorlar samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi, fuqarolar, ayniqsa, yoshlarning ma'naviy-axloqiy holatiga zarar yetkazadi, aholining davlat organlari va adolatga bo'lgan ishonchini pasaytiradi, deb hisoblaydi. 32,4 foiz ishtirokchilar fikricha, korrupsiyaviy o'zaro munosabatlar fuqarolarning ishga joylashishi sohasida eng ko'p tarqalgan. So'rov ishtirokchilarining qayd etishicha, mulkchilik shaklidan qat'i nazar, tashkilotlar va idoralar, firmalar va korxonalar rahbarlariga amalda kadrlarni tanlash, bo'shatish, ishga qabul qilish masalalarida cheklanmagan vakolatlar berilgan, demak, sub'ektiv yondashuv va korrupsiya holatlari bo'lishi mumkin, bular ishga kiruvchi shaxslardan moddiy foyda olishda ifodalanadi. 32,4 foiz fuqarolarning fikricha, sog'liqni saqlash tizimi korrupsiyaga duchor bo'lgan. Bu, ayniqsa, pullik va shifokorlar bepul ko'rsatishi kerak bo'lgan xizmatlar uchun ularga noqonuniy mukofot berishga, shuningdek, shifokorlarning farmatsevtik mahsulotlar ishlab chiqaruvchilar yoki yetkazib beruvchilardan olinadigan mukofoti evaziga bemorlarga narxi qimmat dorilar yozib berishiga tegishlidir. So'rov jarayonida aholining uchdan bir qismi ta'lim tizimida korrupsiya tarqalganligini qayd etdi. Korrupsiyaviy munosabatlar sohasiga yoshlarning qo'shilib qolayotgani, ular uchun korrupsiyaviy amaliyot ijtimoiy hayotning boshqa sohalarida takrorlanish tendensiyasiga ega bo'lgan hayotiy me'yorga aylanib borayotgani fuqarolarda alohida tashvish uyg'otadi, ta'lim muassasalarida korrupsiyaning tarqalishi yosh avlodning qadriyatlarini va ideallarini soxtalashtiradi.

Tahlil va natijalar. "Kompleks tadqiqotlar natijalarini hisobga olib, korrupsiyaga qarshi huquqiy ma'rifat sohasida tadbirlarni amalga oshirishni davom ettirish maqsadga muvofiq ko'rinadi. Jamoatchilik fikri monitoringining aniqlashicha, korrupsiyaviy jinoyatlar uchun, bunday turdagi huquqbuzarliklarni eng samarali tiyib turish omili sifatida jinoiy javobgarlik choralarini yanada kuchaytirish zarurligi haqidagi fikrda bo'layotgan fuqarolar soni yanada ko'paymoqda. Korrupsiyaning oldini olishning boshqa chora-tadbirlari qatorida: profilaktik chora-tadbirlar tizimini ishlab chiqish va amalga oshirish, jumladan, mansabdor shaxslarning vakolatlarini cheklash, turli toifadagi fuqarolarning daromadlari va xarajatlarini nazorat qilish, xizmatdagi turli suiiste'molliklarning oldini olish va ularni bartaraf etish, jamiyatda aksikorrupsiyaviy dunyoqarashni va korrupsiyaga qarshi murosasiz munosabatni shakllantirish, o'sib kelayotgan yosh avlodga ma'naviy-axloqiy sifatlar darajasini oshirish kabi choralar ko'rsatildi"[7].

O'zbekistonliklar davlat, uning huquqni muhofaza qilish tizimi hamda boshqaruv va nazorat organlari jamiyat va fuqarolik tuzilmalari bilan hamkorlikda hamda ularning bevosita va faol qo'llab-quvvatlashi orqali korrupsiyaga qarshi samarali kurashishi mumkinligini anglaydilar. Respondentlarning fikricha, jamiyatning korrupsiyaga qarshi kurashishdagi ishtiroki ham fuqarolarning korrupsiya holatlarini fosh qilish bo'yicha faol nuqtai nazarida, ham fuqarolik jamiyati tuzilmalari tomonidan jamoatchilik nazorati faoliyatida ifodalanishi mumkin. So'rovda respondentlarning yarmidan ko'pi ayrim sohalardagi korrupsiyaga qarshi kurashishning ijobiy dinamikasini qayd etishdi. Har uchinchi so'rov ishtirokchisining fikricha, korrupsionerlarning ko'pchiligi ertami yoki kech qonunga yuzma-yuz keladi va o'z jinoyatlari uchun jazo oladi. So'rov qatnashchilari Prezidentning 2020 yil iyun oyidagi farmoni bilan tashkil etilgan Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligining faoliyati korrupsiya, ta'magirlik va poraxo'rlikka qarshi kurashish jarayonini yangi darajaga olib chiqishidan, davlat va jamiyat hayotining barcha sohalaridagi korrupsiyaviy holatlarning sabablari va shart-sharoitlarini bartaraf etishga yordam berishidan, xalqaro reytinglarda va xalqaro maydonda mamlakat nufuzini mustahkamlashga ko'maklashishidan umid qilmoqdalar.

Tadqiqot natijalariga muvofiq, umuman olganda, so'ralganlarning salkam uchdan biri ommaviy axborot vositalari ishidan qoniqadi. Fuqarolarning fikricha, bugungi kunda ommaviy axborot vositalari faoliyati tufayli korrupsiyaga qarshi kurashish jarayoni jamoatchilik uchun yanada ochiq bo'ldi, ushlangan korrupsionerlar va ish holatining tavsifi haqidagi xabarlar ko'proq paydo bo'la boshladi, ular korrupsiyaga qarshi harakatlarning mazmuni va miqyosini namoyish qiladi. Ayni vaqtda qator ishtirokchilarning hisoblashicha, mamlakat ommaviy axborot vositalari hali korrupsionerlarni fosh qilishning aniq holatlarini yetarlicha tekzor, shaffof va ochiq yoritmayapti, shuningdek, amalda korrupsiya kabi jinoiy qilmish paydo bo'lishining chuqur ildizlari, uning manbalari, unga qarshi kurash miqyoslari va istiqbollari haqida tahliliy materiallar bermayapti.

Xulosa. Umuman olganda, so'rov ishtirokchilari shaxsan duch kelgan korrupsiya va poraxo'rlik ko'rinishlari ko'p holatlarda mansabdor shaxsning o'z xizmat mavqeidan foydalanib, amalga oshirgan harakati uchun moddiy mukofot ta'ma qilganligi bilan bog'liqdir. Tadbirkorlik va yakka tartibdagi mehnat faoliyati bilan shug'ullanuvchi tadbirkorlar, davlat muassasalarining xizmatchilari, shuningdek, oliy va o'rta maxsus o'quv yurtlarining talabalari eng ko'p ta'magirlikka uchraydilar. So'ralganlarning ko'pchiligi bunday vaziyatlarda qandaydir "o'tkir" muammoni yechish uchun mansabdor shaxsga pora berishga rozi bo'lgan. Ayni vaqtda so'rovning har o'ninchi ishtirokchisi huquqni muhofaza qilish idoralarga murojaat qilishni afzal bilishini aytdi. Ayrim respondentlar o'z xatti-harakatlarini ajralib turishni istamaslik bilan oqladilar, mansabdor shaxsga pora berish yo'li bilan muammoni hal qilish usulini muayyan xatti-harakat "me'yori" deb hisoblashlarini bildirishdi. So'rovning aniqlashicha, jamiyatda mansabdor shaxslarni pora orqali sotib olish yo'li bilan muammoni hal qilishga murosasozlik munosabati kabi omil korrupsiya va poraxo'rlikni bartaraf etish yo'lidagi yanada kattaroq to'siq bo'lib bormoqda. Bu jamiyatda ijtimoiy g'o'rlikni kamaytirish, korrupsiyaga qarshi murosasizlikni shakllantirish, korrupsiyaga qarshi barqaror xatti-harakat andozasini ishlab chiqish, fuqarolarni, ayniqsa, yoshlarni tarbiyalash, huquqiy ong va madaniyatni oshirish bo'yicha ishlarni istiqbolda davom ettirish zarurligidan dalolat beradi.

ADABIYOTLAR

1. Lambsdorff J. "Korrupsiya va islohotlarning institutsional iqtisodiyoti: nazariya, dalillar va siyosat". Angliya, Kembrij universiteti matbuoti. 2007 y.
2. Rose-Ackerman S. "Korrupsiya va hukumat: sabablari, oqibatlar va islohotlari". Angliya, Kembrij universiteti matbuoti. 1999 y.
3. Svensson J. "Korrupsiyaga oid sakkizta savol". Maqola. "Journal of Economic Perspectives" jurnali, 2005 y. № - 19 (3), B. 19-42.
4. Treysman, D. (2000). Korrupsiyaning sabablari: xalqaro tadqiqot. Journal of Public Economics, 76(3), 399-457.
5. Kaufmann, D., Kraay, A., & Mastruzzi, M. (2010). Butunjahon boshqaruv ko'rsatkichlari: Metodologiya va tahliliy masalalar. Jahon banki siyosati bo'yicha tadqiqot ish qog'ozi, (5430).
6. Lambsdorff, JG, Schulze, GG, & Voigt, S. (2008). Transparency international korrupsiyani qabul qilish indeksi: tanqidiy baholash. "Korrupsiya va noqonuniy bozorlar iqtisodiyoti" kitobida (43-66-betlar). Springer.
7. <https://elib.buxdupi.uz/books/Falsafa%20darslik.pdf>